

ponemčanim Slovincem pa je silno silno potreba edinost pridigovati, zakaj ti so naši nar večji protivniki, ki nas nesramno natolčevajo, de se hočemo od njih ločiti, de po svojolastnim južnoslovanskim kraljestvu segamo in po rusovskim raji. Gerda laž! Nam po krivici očitajo, de hočemo vse po slovansko spreobrniti; de pa oni hočejo celi svet po nemškem kopitu napraviti, tega pa ne porajajo. Kje pa tu ustavne narodne pravice ostanejo? Naj nam prijateljsko oni dovolijo, kar nam gré, mi bomo bratovsko živeli z njimi — in edinost in prijaznost bo kraljevala vseskozi med nami; saj je le omikanje in povzdiga našiga materniga jezika, varstvo naših jesikoslovnih pravic brez vse deržavne ločitve in prijateljsko podučenje in potolaženje nam odmaknjenih slovenskih bratov resnični namen slovenskiga društva. Če bi nam pri vsim tem mogoče ne bilo, svoje protivnike spreobrniti, nas ne bo to nič zadrževalo, pot pravice iti. Sovražtva ne bomo nikdar s sovražtvam povračali, marveč pa bomo za terdovratne protivnike Boga prosili: „Odpusti jim! sej ne spoznajo, kaj de delajo.“ —

Potem nagovoru so se začeli prvi pomenki noviga odborstva in med družimi reči je bilo sklenjeno, de eno nar prvih opravil slovenskiga zbora ima biti

#### *naprava slovenskiga besednika,*

kteriga, sedanjim potrebam primerjeniga, silno potrebujemo. Zató je bilo sklenjeno, nar prvič

#### *prošnjo do vsih Slovincov*

poslati, od kterih je znano, de imajo že naberke za slovenski slovník, de naj jih družtvu prepustijo ali brez plačila ali pa proti primerjenimu plačilu, ktero jim bo družtvo berž odrajtalo ali pa med tem (in morebiti v vikšim znesku) ko se bo besednik prodajal. V prid cele Slovenije tedej živo poprosimo, de naj nam rodoljubi možjé odpró svoje besedniške zaklade in tudi tisti, od kterih še mi ne vémo, de imajo kaj tacih naberkov. Po pisnih bomo še vsaciga gospoda posebej prosili, od kteriga nam je znano, de nam bo mogel pripomožen biti. \*)

Dr. Bleiweis.

#### **Druga beséda,**

napravljená od slovenskiga društva v Ljubljanskim gledišu 19. dan tega mesca.

Eden izmed nar gotovših in nar potrebnših pomočkov za povzdigo in razširjenje domačiga jezika je, de ga spravimo večkrat ali v pesmih ali v govoru na glediše (teater) ali druge očitne zbirališa. Slovensko družtvo je tedej dobro zadélo, de je začelo večkrat v gledišu slovenske besede \*\*) napravljati. Gospodičnam pa in gospodam, ki so radovoljni petje in govore v besedi prevzeli, gré čast in hvala cele domovine, de pomagajo národnosti (Nationalität) na noge in de tako vikši poklic spolnujejo, kakor tisti mislijo, ki v besedi le z gol veselice (Unterhaltung) išejo. De je pa tudi Ljubljánčanam sploh slovenska beseda práv po volji, je pokazal silni drenj v gledišu pri drugi besedi 19. dan tega mesca. De so še sicer nekteri med njimi, ki se kisto deržé in pisano gledajo, ako od slovensine morajo pogostama slišati, nam clo nič veselja ne grení in nas v domorodnim prizadevanji clo nič ne moti, kér vémo, de ni reči na svetu, ktera bi vsim dopadla in

\*) Z neizrečenim veseljem oznanimo, de gosp. prof. Metelko so nam obljubli imenitni rokopis Vodnikoviga besednika, kteri bo lepa pomoč pri izdelovanji slovenskiga besednika. Velika in očitna hvala naj bo za to posodilo gospodu profesorju!

\*\*) »Beseda« za »Concert« nam ni nič kaj všeč. Beseda v pomenu (Conversation) je práv, za »Concert« pa ni vgodna. Vredništvo.

de se je z ljubeznijo in edinostjo že marsikteri protivnik premagati dal.

Vernimo se potem vvodu v glediše in poslušajmo: s čim so nam pevke in pevci, govornica in govornik v drugi besedi razvesilili in nadušili.

Začela se je beseda s celo muziko, v ktero so bili mnogi slovenski napevi (domače viže) zapleteni. Po tem je nastopil pevec Prešernove mične pesmi „Pod oknam“, ktero je gosp. Fleišman v kej prijetni napev zložil, ktero nam je gosp. pevec tudi práv lepo zapel in poslušavcam globoko v serce segel. — Junaškiga mladenča poklic, od gosp. J. E. zložena in v zboru (Chor) péta ni sicer slaba pesem, vender ni posebno dopadla. — Vse je hrepenelo po govoru, ki je potem na versto prišel, iz Device Orleanske gosp. Koseskiga (Joana sama, poslednji govor predigre imenovane tragedije). Verla govornica, Slovenka skozi in skozi, se je tako dobro obnesla, de ni bilo poprej mirú, predin se ni še enkrat pokazala. V začetku govorjenja enmalo plašna (kakor to v prvim nastopu na gorke dilje glediša ne more drugači biti) jo je duh „device“ kmalo oživil in v daljnim govoru tako nadušil, de je bila prava „devica orleanska“! Vse želí po ti poskušnji celo tragedijo slavniga Koseskiga v gledišu viditi. — Slovenko, izvirno ilirsko pesem (jaz sim mlada ilirka) je pélo v zboru veliko častitih gospodičin, ki so se nam z ljubeznjivim petjem njezne pesmice tako prikupile, de jih moramo v imenu vsih rodoljubov prositi, de bi jo nam pri prvi besedi zopet zapeli. — Ljubi „Popotnik“, čveteroglasno péti, nam je rozodel v serce segajoče miló krepke glase štirih gospodov, ki so nam kot izvrstni pevci že znani. — Narodna ilirska pesem „Tri pesmice v jedni“, ktero nam je že od zadnje besede dobro znana gospodična péla, je sploh dopadla; zató nam jo je tudi dvakrat zapéla. — Sklep perve polovice je Dolenska zdravica, ktero so nam naši verli Krakovčanje v zboru zapeli. Že ko so se praznično oblečeni na gledišu prikazali, so jih poslušavci s tako slavo sprejeli, de ploskanja z rokami skoraj ne konca ne kraja ni bilo. Še veči ploskanje in vpitje Pravo! Pravo! pa jim je zadonelo, ko so pesem jenjali, ktero so mogli vdругič zapeti. Ti korenjaki pa v resnici tako lepo in tako vbrano pojó, de mora iz serca vesel biti, kdor jih sliši. Nekteri imajo tako imenitne visoke (Tenore), drugi tako globoke (Bass) glase, kakoršni se le redko kje slišijo. Izmed vsih se pa povzdiguje eden z visocim glasom, kterimu, če bi bil v pevski umetnosti popolnoma izučén in bi znal na gledišu igrati, bi mu Dunajčanje gotovo nar menj 5 tavžent gold. na léto plačila dali — zakaj čisti visoki glasi so redki, kér jih gledišni pevci večidel kmalo zapojó pa tudi zapijó.

(Konec sledi)

#### **Opomín staršem,**

ki imajo sinove v vojski na Laškim.

Nek stotnik (Hauptmann) našiga domorodniga regimenta na Laškim nam je iz sv. Lucije poleg Verone pisal, de naj po Novicah oznanimo vsim staršem in žlahtnikam, ki imajo sinove ali žlahtnike v vojski na Laškim, de imajo sicer veliko težav prestati, de so pa pri vsim tem veseliga, pogumniga duha in de se jim, kar denar in živež zadene, še nikdar ni takó dobro godílo, kakor zdej in de v nobeni reči pomanjkanja ne terpé. Naj se tedej za tega voljo starši in žlahtniki ne bojé za-nje in naj nikar ne verjamejo ljudém, ki jih strašijo, de našim vojakam na Laškim slabo gré; naj torej tudi raji prihranijo tiste denarje, ki so jih namenili na Laško poslati, ker bi utegnili časi priti, de bojo vaši sinovi veliko bolj pomoči potrebovali, kakor zdej na Laškim.

tako učeniga možá se je vsiga dobriga svésto nadjati, vender pa mora pri tem vsaka slovenska dežela tudi še svoje posebne potrebe in zadéve dobro prevdariti, kér vse se ne bo dalo povsod po enim kopitu izdelati. — Naj se za zdaj odlog da, de se šolske bukve spišejo. Kakošnih bukev pa je pred vsim drugim potreba? To se zdaj še ne more na tanjko razločiti, kér se ne vé kakošna bo šolska osnova; vender je toliko gotovo, de bo treba bukev v slovenšino segajočih za perve šole ali klase, za latinske, za modrovske ali modroslovske, in morebiti tudi kterih za bogoslovske šole; dalje za zdravilske, kupčijske šole, in ako se veseljnise napravi, še mnogo drugih.

Dokler pa bukev ni, naj bi slehern učenik ali učitelj v svoji učilnici za slovenšino po svoji moči in po posebnih potrebah in zadevah skerbel. Kjer je vnéma in marljivost, se veliko tudi brez bukev da storiti; in to je potrebno, kér se mora mladost precej začeti pripravljati, de ji ne bo vse novo, ko se bo po novi osnovi začelo učiti.

Koj v prvim oddélku perviga klasú bi se zamogli otroci slovenskiga branja v obojnim pravopisu privaditi, kér se temu pripravne bukvice za otroke že dobé, postavim: „Bukvice zoper terpinčenje živali s podobami“. Slovensko pisanje naj bi se ne odlašalo celo v drugi klas, ampak naj se pred nemškim, ali saj z nemškim vstric začne, kér ga bo treba, ako se bo res slovenšina v pisarnice spravila. — V drugim oddélku perviga klasú, ko se že nemška slovnica po nekoliko jemlje priučevati, naj se vstric tudi, saj tako imenovane tvarinske slovenske iména učé, de bodo otroci vedili, kako se pravi po slovensko, postavim: Geschlechtswort, Hauptwort, Beiwort, Fürwort i. t. d. Ravno to veljá per imenih mér, časa, dalječine i. t. d. in sploh pri številništvu (rajtingah), postavim: Star ima 2 vana (4 mernike), vagan 2 mernika, mernik dvé polovici, polovica dvé četertnici ali četertinki, četertnica štiri mére (firkelne), méra dva políca, políc dvé merci (maseljca). Po enaki poti se skozi vse štiri klase z malim trudam da mnogo storiti. Pomočki k tacimu nauku so učenikam slovenske šolske bukve, kolikor jih že je, zlasti po vsih stranéh koristne bukve „Blaže in Nežica“; tudi marsikteri spisi iz Drobtine i. t. d. — V drugim in tretjim klasu se šolarji z nemškim vstric lahko navadijo po nekoliko tudi slovensko iména sklanjati (abändern), glagole pregibati (abwandeln) i. t. d.; de se pravopisa in zloga privadijo, se utegne zaporedama slovensko, pa nemško narékama (diktando) pisati, in ložji in potrebniši reči, postavim: plačane liste (kvitinge), dolžne pisma, liste, i. t. d. iz zloga (Aufsätze) slovensko izdelovati. K nemškemu berilu se privzame lično in koristno „Berilo za male šole na kmetih“. Tudi predpisi (Vorschriften) naj bi poleg nemških tudi slovenski bili. — Kteri učenik bo tako delal, bo sebi in mladini koristil, kér se bo sam počasi slovenšine privadil, ter se mu po vpeljani novi osnovi ne bo treba nepretergama glave béliiti, in bi vender morebiti še ne spolnil svoje dolžnosti. Ravno toliki prid bo za mladino, ki bo že v višjih šolah, de ji ne bo vse novo, kar se bodo v manjših šolah jeli učiti.

Tudi v latinskih šolah bi se dalo kej za slovenšino storiti, še predin bo novi réd vstavljen. V treh spodnjih šolah se mnogoteri zgledi in vaje namesti iz nemškiga v latinsko utegnejo predelovati, ali kterikrat kej slovensko narékati (diktirati), de naj se domá polatini. V treh zgornjih šolah pa se lahko že celi izdelki slovensko kterikrat pišejo, ali naj se dobro volji pustí, naj kdo svojo izdelavo slovensko ali nemško spiše. —

(Konec sledi.)

## Slovenske národne šole na spodnjim Štajarskim.

(Konec.)

Je li v takih okoljšinah čudo, da je pri nas mnogo učiteljev, kteri še imén ali poglavk premenjati neznajo v tem jeziku, kteri je vunder vsih njegovih učencov materni jezik! Jez sicer poznam večí del učiteljev po naši deželi; pa samo za jedniga véim, ki se je slovenšine učil, in si je tudi prizadeval v svoji šoli pametnejši učiti. Pa zdaj je še on zavoljo mnogih neprilik, ki so mu jih delali, odstopil. — <sup>1)</sup>

Kako se pa v takih okoljšinah duhovništvo obnaša? Nezapleteno rečemó: mnogo bolje! — Mladi bogoslovci so zavezani slovensko učiliše obiskovati, in že za tega voljo se bolje naučijo slovenšine; zraven tega tudi njih stan in mnoge druge okoljšine jim dobrotljivo pripomágo k narodnimu djanstvovanju. V tem obziru so mnogi vsiga poštovanja in hvale vredni možjé, ki se za narodnost svojiga ljudstva krepko zavzémajo. Že od nekoliko lét izhajajo iz duhovskiga seminšča skorej sami iskreni Slovenci, ki še sedaj veselo izobražujejo svoj materni jezik. Ti gospodje so sicer večidel še mladi, in so tedej samo podložni služabniki. Verh vsega tega jih še ni v prevelikim številu. Kako bi pa tudi drugači mogoče bilo? Večidel bogoslovcov se po učiliših izneveri svojimu narodu. Zakaj akoravno prvih 10 lét na slovenskim prebivajo, preživijo sledečih 12 naj imenitnejih lét med Nemci, pri čisto nemškim učenji, kde se neporedkama še očitno in javno njihov rod zaničuje, da se še mnogokrat svoje narodnosti sramovati začenjajo! <sup>2)</sup>

Ako vse dozdej rečeno na pretres vzamemo, lahko spoznamo, de namen naših (po iménu) slovenskih šol je, nas Slovence ponemčiti, in kér se pri nas ponemčenje natihamo godí, se tudi nihče proti temu ne pritožuje, kakor se pruski Poljaki in Slovaki na Vegerskim temu krepko protivijo. Vender v klub vsemu temu prizadevanju skoz celi ta čas (že do 70 lét), odkad nas šole namenujejo ponemčiti, se družiga nič ni opravilo, kakor da je naš narod néke malenkosti nemštva si prilastil, neke pokvarjene nemške besede in izreke (kletve) zgrabil, ter tú pa tam tudi nemško-francozke hlače oblekel. Na takóšín način ni nikakoršen dobiček nam prirastel, kakor da se naš narod ničesar naučil ni, in še sedaj na tisti stopnji izobraženosti stojí, na kteri je že zdavnej bil. — To je v resnici žalosten nasledek mnogoverstniga prizadevanja, in takó znamenitiga truda (in tolikih potroškov!) <sup>3)</sup>

Joziپیچ.

### Druga beséda,

napravljena od slovenskiga družtva v Ljubljanskim gledišu 19. dan tega mesca.

(Konec.)

Druga polovica današnje besede se je začela s celo

<sup>1)</sup> Kako bi se naj hitreje povzdignilo učiteljsko seminšče za slovenske učitelje, kakor je že v Zagrebu, naj nam kak slovenski domorođec naznani. Slavomir.

<sup>2)</sup> Velik zaderžek je tudi za slovenske bogoslovce, de morajo z nemškimi vred v jednim seminšču živéti, ter zavoljo nemških se tudi Slovenci morajo vsih naukov po nemško učiti, kteri nauki bi po postavi in po pravici se mogli v narodnim jeziku razlagati (kakor pastirstvo, katehetika, metodika). Zató želimo in terjamo vsi Slovenci naše sekavske škofje, de se zjedínimo z lavantinsko škofjo, de se za nas posebno seminšče napravi. Slavomir.

<sup>3)</sup> Dolgo časa smo milo zdihovali mi Slovenci nad revnim stanjem naših narodnih slovenskih šol; pa oglasiti se nismo smeli: sedaj, sedaj nam je prisijalo zlato sonce, sedaj si pomagajmo, ki z drugimi narodi avstrijskimi jednaki tudi jednake pravice vživamo. Vi moji slovenski prijatli in preljubljeni poslaniki! ki bote v imenu našiga celiga naroda v Beču govorili, nikar ne pozabite naših narodnih šol! Zdjaj se naj popravijo! Vživo se vselej spominjajte, de početne narodne šole so temelj ali podloga vsega blagostanja in sreče! Slavomir.

muziko, ki je slavno kolo horvaško Vatroslava Lezinskiga igrala. Po tem ste sledile ilirski pesmi: moje jutro“ in „moje drago“ s kterima nas je izverstna pevka, gospodična S. posebno razveselila, ki se je pravo umetnico petja skazala in k slavnosti današnje besede veliko pripomogla. — Kdor dosihmal še ni bil prepričan, de je Koseski velikan slovanskih pevcev in kakošim čudoviti pesniški duh de vlada v pesmih njegovih, se je danes živo tega prepričal, ko je njegovo poezijo „Kdo je mar?“ v 4. tečaju Novic natisnjeno, deklamirati slišal. Beseda je preslaba popisati, kako močno je ž njo govornik — modroslovec gosp. M. — vse serca vnel! Slava nej mu bude, de je „nebeški dar pesnika“ v njegovim živim duhu nam razodel. — Od pesmi „Slovenca dom“ moramo le ponoviti, kar smo že v prvi besedi rekli: pesem in pevec živita v naših srcih! Ganjeno serce in solza v očeh poslušavcov je nar lepši hvala pesmi in pevca! — Bleško jezero, pesem zloženo od gosp. K. Hueberja in v muziko postavljeno od mladiga gosp. Mašeka, so gospodične v zboru prav prijetno dvakrat péle. — Gosp. Potočnikovo „Dolensko“ še posebno hvaliti, bi bilo vodo v Savo nositi. — Še bolj kakor prva pesem, ki so nam jo Krakovčanje zapéli, je dopadla njih druga „Zvonikarjeva“, složena od gosp. Potočnika. Ni bilo mirú, de so jo mogli dvakrat zapéti, in ko še to ni bilo zadosti, so nam še eno zapéli — in tako od nas za danes slovó vzeli. Veselo pričakujemo, de nas bojo še večkrat s svojim lepim petjem razveselili.

### Iz Dunaja prinešene laži.

Pretečeni mesec se podajo nekteri možjé iz Blagonske komisije (Reifenstein) Celjske kresije na Dunaj, zvediti novih postav, kér niso hotli ne kresijskim ne komisijskim komisarjem, ne mašnikam ne dohtarjem verjeti in so terdili, de so vse dacie popolnoma jenfale. Ko so nazaj iz Dunaja prišli, sta dva teh mož M. S. in L. S. nam bližnjim in dalnjim kmetiškim sosedam to laž prinesla: „de so jim svitli Cesar rekli, kar hitro se domú verniti in duhovnim in vsim drugim bogatincam njih premoženje vzeti, njih pa zapoditi“. — Mi sami spoznamo, de za take goljufe so černe bukve premalo, ampak de bi se jim kervava sodba nar bolj prilégla! Kako neumni so vender taki sleparji, ki mislijo, de ne vémo, de k Cesarju ne pride vsak pritepenec, in de Cesar, resnični in pravični gospod, tacih reči nikdar ne bojo govorili, ktere se le nesramni podpihovavci domisliti zamorejo.

Iz neke druge komisije enak goljufen poslanec pripoveduje iz Dunaja enako laž: „Ravno ko sim notri k Cesarju prišel, sta presvitli Cesar in Cesarica pri kosilu bila, in sta mi rekla tam pri peči počakati, de odkosita, potem so mi presvitla cesarica prinesli iz keldra maselje vina in kos kruha. Med tem smo se pa pogovarjali“. Take laži nam prinesó kmetje iz Dunaja, in mi se le čudimo, kér jih — kakor lažejo — Cesar tako prijazno sprejemajo, de jim še svoje kočije ne vprežejo in jih s šesterimi konji domú peljati ne ukažejo!! Strašno neumni ljudje se moramo kmetje nekterim zdeti, de nas clo kmetje sami mislijo s tacimi lažmi oslepariti. K. Skle.

### Novice.

Svitli nadvojvoda Janez, od presvitliga Cesarja za Njih namestnika na Dunajskim zboru postavljeni, so dali unidan v preserčnim oglasu vsim avstrijskim narodom na znanje, de zaupanje, ktero Cesar na Njih stavijo, Jim je sveto — in de si bojo zvesto prizadevali, blago voljo Cesarja spolniti, ktera v tem obstoji, de nej se avstrijskim narodom dane pravice in svobodnosti

zvesto in natanjko spolnijo, in de v vsih zadevah, kjer ima Cesarska beseda razsoditi, bo duh pravice in milosti kraljeval. Svitli Nadvojvoda pa nasproti tudi zaupajo, de bojo vse ljudstva Njih zvesto prizadevanje podpirale in de se bo vse v lepi spravi in miru zgodilo, kér brez sprave in mirú ni nobene prave svobodnosti (frajesti) na svétu. — Slava ljubeznjivimu Janezu! — 25. dan pretečeniga mesca so ministri, generali in oficirji, narodna straža, mestna gosposka, odborstvo mestnjanzov, narodne straže in učencov obiskali svitliga Nadvojvoda, ki so 24. dan pretečeniga mesca iz Inšpruka na Dunaj peršli.

Veliko zborišče v Cesarjevi hiši je že pripravljeno za državni zbor na Dunaji.

Berž ko boste dve tretjici poslancov skupej, se bo začel državni zbor.

Presvitli Cesar so po ukazu 2. rožnika poterdili popolno veljavnost malih bankanotov po goldinarji in po 2 goldinarja.

Kér vojska na Laškim in druge stiske, v kterih se zdej naše Cesarstvo znajde, posebnih pripomočkov potrebujejo, so Cesar prisiljeni, vsim cesarskim služabnikom naj bojo deželiskiga, duhovskiga ali vojaškiga stanú, davk od njih dohodkov naložiti, in sicer imajo tisti, kterih letni dohodki tavžent gold. znesejo 5 gold. od sto, — tisti pa, kterih dohodki 3 tavžent ali več znesejo, pa 10 gold. od sto plačati. Ta davk zadene tudi duhovske rede in klostre razun tistih, ki se z bolniki vkvarjajo in ki zavoljo revšine kak poboljšek iz duhovske založnice vživajo.

V Pragi je sicer mir, pa mesto je čez in čez z vojaki obdano.

Staro prerokovanje pravi: Kdor v létu 1848 ne pogine in v 1849. létu ne bo ubit, zamore v létu 1850 od srčce govorit? Bog daj! de bi bil tudi ta prerok slamo jedel. Kar letašnje letine vtiče, se nam dozdej povsod prav veséla kaže.

Na Rusovskim spet kolera silno razsaja. V Moškavi jih je zadnji teden veliciga travna 464 zbolelo in 205 umerlo.

Iz Laškiga nismo pretečeni teden nič posebniga slišali.

Punt v Parizu je spet potolažen — za koliko časa pa ne vémo. 3000 je mertvih. Delavci nimajo dovolj zaslužka, kér jih je preveč, zato se puntajo.

### Slovenski pregovori

nabrani od gosp. prof. Drja. J. Zupana.

Bodi v družbi, bodi sam, bodi sramniga te sram! — (Bog daj) pametnim srečo! Boben otrokam! —

Današnjemu listu je pridjana zadnja pòla Zlate Vasi z glavnim listam in kazalam vred — in tako so bukvice dokončane, od kterih veliko koristniga pričakujemo, če jih bojo kmetje pridno brali in se po njih ravnali. — Še ta mesec bo prišla predigra „Devica Orleanske“ na svitlo.

Vredništvo.

Žitni kup. (Srednja cena).	V Ljubljani		V Krainji	
	1. maliga serpana.		26. rožnika.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače	2	6	2	10
1 » » banaške	2	10	2	9
1 » Turšice.....	1	27	1	28
1 » Soršice.....	—	—	1	50
1 » Rži.....	1	33	1	38
1 » Ječmena.....	—	—	—	—
1 » Prosa.....	1	40	1	40
1 » Ajde.....	1	38	1	33
1 » Ovsa.....	—	57	—	54